

“DOĞU VE BATI KÜLTÜRLERİNİN BABA VE OĞUL FİĞÜRLERİNE YANSIMALARI”

Araştırma Sorusu: Orhan Pamuk’un *Kırmızı Saçlı Kadın* isimli yapıtında baba-oğul/birey-otorite kavramları, doğu ve batı kültürleri üzerinden nasıl ele alınmıştır?

Ders: Türkçe A, Category 1

Sözcük Sayısı: 3057

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ	3
II. BABA VE OĞUL FİGÜRLERİNİN BİREY-OTORİTE İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ.....	4
II. I. CEM	6
II. II. MAHMUT USTA.....	8
II. III. AKIN BEY	10
III. DOĞU VE BATI KÜLTÜRLERİNİN BABA-OĞUL İLİŞKİSİNE YAKLAŞIMI	11
IV. SONUÇ	13
V. KAYNAKÇA.....	14

I. GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insan, tarihin her döneminde var olma ve gücü ele geçirerek kendini var etme çabası içinde olmuştur. Birbirleriyle kutupluluk gösteren iki farklı kültür, Doğu ve Batı, eski çağlardan günümüze süregelen modernleşme sürecinde tarihsel birtakım efsanelerden de anlaşılabilir üzere kendini var etme çabasında farklılıklar göstermektedir. İnsanların her daim gençlik yıllarında aile kavramı içerisinde örnek aldıkları yetişkinler olmuştur. Topumlarda özellikle erkek bireylerin gelişiminde babanın önemi göz ardı edilemeyeceği gibi bu önemin ne derece olumlu olduğu da tartışmalıdır. Öyle ki, bir babaya sahip olmak bireyi iyi bir oğul yapabilir ama iyi bir birey yapabilmesine kesin gözüyle bakılamamaktadır.

Babaya sahip olma isteğinin sonrasında, onun yokluğunda, erkek bireylerin onların yerini alma isteğinden ve kendilerini bu şekilde var edebilme düşüncesinden doğduğunu öne sürmek doğruluk payı taşımaktadır. Tarihte, Doğu ve Batı kültürlerinde de birey-otorite kavramlarının ergenlik dönemlerinden başlayarak tahta çıkma ve neticesinde babanın yerini alma üzerine kurulu olduğunun dikkate alınması bir önceki tezi destekler niteliktedir. Tüm bunların yanı sıra, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde yaşanan olaylar, içinde bulunulan aile ve toplumun ahlaki ve sosyal kurallarının ötesinde öz farkındalığı geliştirerek toplumlarda modernleşmeye etki etmektedir. Orhan Pamuk'un "Kırmızı Saçlı Kadın" isimli yapıtı hatıralar ve hafızanın yanı sıra içinde bulunulan toplumun gelenek-görenek ve ahlaki yapılanmasının bireylerin yaşantısında önemli etkilere sahip olduğunu ve bu etkilerin daha geniş bir çerçeveden bakıldığında toplumlarda modernleşme algısına etki ettiğini baba-oğul ve birey-otorite olmak üzere iki ana noktaya oturtarak ele almaktadır. Bu çerçevede, odak figürün ilk aşk deneyiminin ve içinde bulunduğu kültürün bütün yaşantısını şekillendirdiği görülmektedir.

II. BABA VE OĞUL FİGÜRLERİNİN BİREY-OTORİTE İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Aile kavramının insan yaşamındaki etkisi göz ardı edilemeyecek niteliktedir. Aile, bireyi şekillendiren ve onun yetişkinlik döneminde dahi unutulamayacak deneyimler kazanmasını sağlayan bir unsurdur. Baba-oğul ilişkileri ve bunların yapılanması aile içi iletişimin yanı sıra gelenek-görenek, örf ve adetlerle ilgilidir. Baba-oğul ilişkisi aynı zamanda gerek Batı gerekse de Doğu kültüründe hemen hemen her dönemde iktidar ve güç savaşına yol açmıştır. Bu da o dönemde var olan aile kavramı anlayışının ancak gücü elde etme ve güçlü olanın yerini alma şeklinde erkek bireylere empoze edildiğini göstermektedir. Bütünsel olarak ele alındığında bu, toplum bireyelerine etki etmekte ve onların yaşamını şekillendirmektedir.

Orhan Pamuk'un "Kırmızı Saçlı Kadın" isimli yapıtında odak figür Cem'in çocuk yaştan itibaren babası Akın Bey'i sevmesine karşın aralarında bir açıklık olduğu yapıtın ilk sayfalarından anlaşılmaktadır. Yapıt kişisi 1980'lerin İstanbul'unda görülen örf ve adetlerle yetişmiştir. Annesine daha yakın olan Cem, bir gün babasının eve bir daha gelmeyeceğini öğrenmesi üzerine hemen kendine bir iş aramaya başlamış ve annesine, babasının yokluğunu hissettirmemeye çalışmıştır. Bu durum, yapıtta baba ve oğul arasındaki çatışmanın ilk habercisidir. "*Annemle ondan hiç söz etmiyorduk ve sanki gözümün önündeki hayali de hızla siliniyordu.*" (Pamuk, 12) Cem yapıt boyunca aslında bir baba arayışı içinde olmuştur. Yeni girdiği kuyu kazma işinde Mahmut Usta ile tanışmış, günden güne Mahmut Usta, Cem için baba yerine geçmeye başlamış ve her şeyini paylaşabileceği sırdaşı olmuştur. "Baba" kavramını otorite ile özdeşleştiren odak figür, ondan kazanabileceği birçok beceri ve değeri ergenlik döneminde kazanmak istemiş, sonrasında ise artık yetkinin kendinde olması gerektiğine inanmıştır.

Tarihte özellikle Batı kültürü ve içinde bulunulan dönemin toplumsal koşulları ele alındığında otoritenin bir göstergesi de toprak fethetmek ve yeni yerler kazanmaktır. 1980'li yılların

yönetimi ve şartları gereği genç bir erkek bireyden yapıttaki hikayelerde anlatılacağı gibi tahta çıkararak yeni yerler fethetmesi beklenemeyeceğinden dolayı odak figür için otoriteyi gösterme temsilcisi annesi olmuştur. Bu sebepten baba-oğul arasındaki belki de tek temel bağlayıcı Batı kültürü ve dönemin İstanbul’u içinde yine “anne” kavramıdır. Öyle ki anne, baba-oğul ilişkisi üzerinden batı kültürüne, temel olarak dominant olmanın bir aracı olarak yansımaktadır.

“Oyunun sonunda Mahmut Usta ile buluşup konuşmuşlar mıydı? Öyle bir kıskançlık hissettim ki bir süre konuşamadım. Mahmut usta ile Kırmızı Saçlı Kadın arkadaş mı olmuşlardı?”

(Pamuk, 68) Tüm bunlar göz önüne alındığında ise yazarın baba-oğul ilişkisini yapıt boyunca aktarmada iç monolog ve geriye dönüş tekniklerinden yararlandığı da görülmektedir. Duygularını kısmen özgür bir şekilde açığa vurabilen Cem’in bu durumu, onu kendi içerisinde çatışmalara da sürüklemektedir. Odak figürün sık sık geçmişini hatırlayarak anneyi elde etme konusundaki arzusu yazarın kullandığı teknikler aracılığı ile desteklenmektedir.

Yapıtın bel kemiğini oluşturan bir diğer kültür ise Doğu kültürüdür. Batı kültüründe var olma çabası için babanın öldürülmesi söz konusuysen, doğu kültüründe ise babanın oğlu öldürmesi ele alınmaktadır. Farklı kültürlerin gelenek ve göreneklerinin günümüze kadar yansması Doğu kültüründe ele alınan aile kavramının da farklılık göstermesine yol açmıştır. Yapıtta Cem, en nihayetinde Mahmut Usta’yı kuyu kazma işlemi sırasında ölü bir şekilde bırakıp gitmiş, ardından İstanbul’a geri döndüğünde bir kitapçada “Şehname” isimli kitaba rastlamıştır. Bu kitap Doğu kültürünün babanın oğlu öldürmesi yapılanmasına dayanmaktadır. Aile kavramı göz önüne alındığında baba-oğul ilişkisi hiçbir zaman tam anlamıyla samimiyete dayanmamış, her iki kültüre de iktidar mücadelesinin devamlılığı şeklinde yansımıştır. Bu iktidar mücadeleleri içerisinde bireylerde ve daha genel bir çerçeveden ele alındığında toplumlarda modernleşmeye etki eden “suçluluk” ve “suçsuzluk” duyguları ortaya çıkmaktadır. Öyle ki bu odak figürün duygu dünyasına şu şekilde yansımaktadır: *“Suçlu muyum değil miyim anlamak, huzursuzluktan kurtulmak için Öngören’e gitmeliyim diye düşünürdüm yine”* **(Pamuk, 113)**

Cem'in her daim aklında Mahmut Usta olmakla birlikte çocukluğunda onunla beraber biriktirdiği anıları yaşamına etki etmekte ve farklı fikir anlayışlarını benimsemesine sebep olmaktadır.

Ailenin toplumun yapıtaşı olduğu gerçeğinden hareketle toplumdaki her türlü gelişmenin aile ilişkilerinde de belirleyici rol oynadığı görülmektedir. Bu doğrultuda yapıtın zamanı olan 1980'li yıllarda modernleşmenin etkisi aile üzerinde de doğrudan görülmektedir. Ancak toplumda modernleşmenin yanlış anlaşılması yozlaşmaya neden olmuş, bu da aile içi ilişkilere zarar vermiştir. Değişimin yozlaşma biçiminde olmasının nedeni ise toplumun iki kültür arasında sıkışmasıdır.

“İstanbul'da iki çeşit hikâye okur tarafından çok seviliyor, ucuz gazetelerde çok yayımlanıyordu. (...) Bu oğulların bazıları kendilerini durdurmaya ya da cezalandırmaya çalışan babalarını öldürüyordu. Toplum tarafından en çok nefretle karşılanan oğullar bunlardı. Ama toplum onlardan babalarını öldürdükleri için değil, zorla analarıyla yattıkları için nefret ediyor, adlarını bile anmak istemiyordu.” (Pamuk, 115)

Alıntıda da görüldüğü üzere toplumun aile içi ilişkilere bakış açısı modern düşünceden oldukça uzaktır. Çünkü kişinin babasını öldürmesi, birtakım suçlardan daha önemsiz görülmüştür. Modernleşme yolunda vazgeçilen değerleri sembolize eden “baba” figürünün yok edilmesi kabul edilebilir bir davranış niteliği kazanmıştır.

II. I. CEM

Odak figür Cem, yapıt boyunca her ne kadar bir baba arayışı içerisinde olsa da en büyük isteklerinden birisi de aynı zamanda onun için bir sorun olan bu gerçeğin ortadan kaldırmaktadır. Babanın öldürülmesi sonucunda onun temsilcisi olduğu otoritenin de yok olması batılı insanın yaşamını geri kalanında belirleyici rol oynamıştır. Nitekim odak figür bu genel çerçevede kendi içerisinde de bir öz farkındalığa sahip olmaya çalışmış ve kendi kimliğini aramaya başlamıştır. *“Ben, beni kimse görmediği zaman en çok kendim oluyorum.” (Pamuk,*

52) Cem, etki altında kalmadan, kendi kararlarını vererek yaşamının kendisini “birey” yapacağına inanmıştır.

Yapıtta ergenlik kavramının toplumsal bir açılımı yer almaktadır. Odak figürün bireyleşme sürecinde aslında bir toplumun kendi olabilmesi ve gelişmesi anlatılmaktadır.

Yapıtta kendi olma hali “baba” figürü ile bütünleşmektedir. Bu durumda ise odak figürün “babasından dolayı kendi olamadığı” tezini öne çıkarmaktadır. Nitekim yazar, kullandığı iç monolog tekniği ile Cem’in kendi içinde yaşadığı çatışmaların birinde kesin yargılardan kaçınarak bu vurguyu birbirinin peşi sıra gelen sorular ile ortaya koymaktadır.

“Kuvvetli, kararlı bir babamız olsun, bize neyi yapıp neyi yapamayacağımızı söylesin isteriz. Niye? Neyi yapıp neyi yapamayacağımıza, neyin ahlaklı ve doğru, neyin ise günah ve yanlış olduğuna karar vermek zor olduğu için mi? Yoksa suçlu ve günahkâr olmadığımızı iştimize her zaman ihtiyaç duyduğumuz için mi? Bir baba ihtiyacı her zaman mı vardı yoksa kafamız karıştığı, dünyamız daraldığı, ruhumuz daraldığı vakit mi isteriz babayı?” (Pamuk, 115)

Bu sorular baba oğul çatışmasının meydana geldiği yapıt boyunca, Cem’in babasına itaat etmesi durumunda kendisinin mutlu biri olup olmayacağı konusunda onu çelişkiye düşürüp kendisinin iyi bir oğul olabileceği fakat iyi bir birey olamayacağı sonucuna varmasına neden olmaktadır.

Babanın otoriteyi temsil ettiği yapıtta, ergenlik döneminde babanın aşılması aslında bireylerin ve daha geniş bir çerçevede toplumların kendilerini geliştirmeye çalışırken içlerinde bulundukları “en güçlü olma” veya “iktidar sahibi olma” hırslarının bir göstergesidir. Bu bağlam ise kurgunun başında Mahmut Usta ve Cem, ilerleyen sayfalarında ise odak figür ve oğul üzerinden ele alınmaktadır. Bunun yanı sıra yapıtın ortalarında laytmotif tekniği olarak kullanılan odak figürün kendine bir baba aradığını itiraf etmesi, yukarıda belirtilen bir babaya sahip olmanın bireyi iyi bir oğul yapabileceğine ama iyi bir birey yapamayacağına kanıt bir önsezidir. Yapıtta Cem’in Mahmut Usta’yı öldürmesi olayı ile yazar, baba-oğul ilişkisinin dayandığı otorite kavramının odak figür, diğer bir anlamda kendini aramakta olan Batı kültürü ve toplumu üzerindeki etkilerini yansıtmaktadır.

Yapıt boyunca odak figürün doğduğu ve çocukluğunun bir bölümünü geçirdiği uzam olarak yapıtta yer alan Öngören'e yabancılaştığı görülmektedir. Bu yabancılaşma her ne kadar Cem'in toplumdan kopması veya toplum tarafından dışlanması şeklinde belirmese de Mahmut Usta'yı kuyuda bıraktığı andan itibaren gelecekte bu aklından hiç çıkmamış ve Öngören'e her gidişinde kendi anılarını unutmaya isteğine ve toplum tarafından sevilme gibi düşüncelere kapılmasına neden olmuştur. Bu durum yapıtta şu şekilde belirtilmektedir.

"Uzun bir süre kimseyle konuşmadım; içime döndüm. Dünya ile arama uzaklık koydum. Dünya güzeldi, içim de güzel olsun istedim. İçimde bir suçluluk, hatta kötülük yokmuş gibi yaparsam, yavaş yavaş kötülüğü unurdum. Hiçbir şey olmamış gibi yaparsanız ve gerçekten de hiçbir şey olmuyorsa, hiçbir şey olmaz sonunda." (Pamuk, 89)

Kendilerini bir şekilde toplumdan kopuk hissederek zamanla otoriter konumunda olan kişi veya kişilerin düzenine karşı çıkararak modernleşmede etkisi büyük olan "anarşi" kavramının ortaya çıkmasına sebep olurlar. Yapıtta Cem'i yabancılaştıran dolaylı olarak otorite temsilcisi olan Mahmut Usta'dır. Bu durum, odak figürün babayı "aşmak" istemesine ve gelecekte de kendi oğlunun odak figürü "aşmak" istemesine yol açacaktır. Bu durum yapıtın ilerleyen kısımlarında odak figürün oğlunun şu sözleri ile desteklenmektedir:

" Bir ahlaksızlık yaptığımızı düşünmüyordum. Ama bazen iktidardaki parti yöneticileriyle iyi geçinen, onların zevksiz kültür ve vakıf faaliyetlerine ve hamasi nutuklu törenlerine katılıp işlerini yürüten bir oğlu olduğunu bilseydi, acaba babam benim için ne derdi diye düşünmüyordum. " (Pamuk, 98)

Alıntıda görüldüğü üzere baba-oğul arasındaki iletişimsizliğin en büyük nedeni farklı değer yargılarıdır. Oğulun babasının farklı düşüncelerinden dolayı kendini baskılayacağını düşünmesi, ondan birtakım gerçekleri saklamasına neden olmaktadır.

II. II. MAHMUT USTA

Yapıtın başından itibaren odak figür için ideal bir baba modeli oluşturmuş Mahmut Usta, birey-otorite kavramının yapıt boyunca işlenmesinde rol oynayan en önemli figürdür. Roman

boyunca vurgulanan itaat-bireylik ve modernleşme-inanç kavramlarının özgürleşmiş birey üzerinden ele alınmasında Mahmut Usta'nın Cem ile olan ilişkisi büyük rol oynamaktadır. Cem, Mahmut Usta'nın başına kova düştüğü gecedeki yapıtın son bölümüne kadar ona yardım etmemiş olmanın pişmanlığını yaşasa da kendi içindeki benlik duygusunu tatmin etmek onu mutlu etmektedir. Batı kültüründe babayı "aşmak" ve bireyin kendi benliğini bulması söz konusu olduğundan Cem, içinde hissettiği çatışmayı ve bunun beraberinde getirdiği pişmanlık duygusunu baskılamaya çalışmaktadır. Yapıtta Cem'in kendisi hakkında iyi bir oğul olabileceği fakat iyi bir birey olamayacağı konusundaki düşüncesi birey ve otorite kavramlarının Batı kültürünün şekillenmesinde oldukça önemli rol oynadığının bir göstergesidir. Odak figürün birey olma konusundaki algısının oluşmasında Mahmut Usta ile geçirdiği zamanın oldukça önemli rol oynadığı gerçeği yapıtta kişilikleri ve yetiştikleri uzamları oldukça benzeyen ve batı kültürünü temsil eden Cem ile ustasının aynı fikirde olması ile kanıtlanmaktadır.

"Bazen şefkatle bazen tehdit eder gibi, ama sık sık 'Dikkat et' derdi Mahmut Usta, 'Kuyucu çirağının akılsızı aşağıdakini sakat bırakır; dikkatsizi öldürür. 'Aman ha, aklın, gözüün kulağın, hep aşağıda olacak', der kancasından çıkan kovanın aşağıdakini nasıl ezdiğini anlatırdı. Ya da aşağıda ustasının gaz zehirlenmesinden bayıldığını yukarıdaki dalgacı çırak üç dakika fark etmeyince ustanın nasıl bir anda ölümler alemine geçiverdiğini beş cümlede hikâye ederdi."

(Pamuk, 29)

Mahmut Usta'nın odak figüre dikkatli olması gerektiği konusundaki uyarıları onun geçmişte yaşadığı hatıraları ve hafızasına kazınmış anılarından hareketle oluşturduğu bilgilerdir. "Hatıralar ve hafıza" meselesi, Mahmut Usta'nın tıpkı odak figür Cem gibi yetiştiği Öngören'de, otorite olmaya ilişkin algısını şekillendirmiştir. Bu bağlamda, babalar otoriter yönlerini kaybetmek istemeseler de var olabilmek için özünde oğullarına ihtiyaçları vardır. Aynı şekilde oğullar da babasız yaşayamazlar; Cem'in kendine yeni bir baba arayışı içerisinde olması, onu, babasının birey olmasına engel olabileceği korkusundan gelmektedir. Bu korku ise babayı devirme isteği ve böylece odak figürün kendini var etme arzusunun ileri gelmektedir.

Tüm bunlar birleştirildiğinde ise Batı kültüründe modernleşme kavramının toplumdaki bireyler tarafından oluşan algısı daha iyi anlaşılakta ve Batı kültürü ile Doğu kültürü arasındaki temel farklılıkların yapıt boyunca baba-oğul ve birey-otorite kavramları temel alındığında bireysel ve kültürel bağlamlar üzerinden anlatıldığı tezi desteklenmektedir. Bunların yanı sıra yapıtta modernleşmeye etki eden bir başka olgu ise bireylerin takdir edilme arzudur. Bu arzu Mahmut Usta tarafından dile getirilmekle birlikte Batı kültüründe bireylerin takdir edilme konusunda hem fikir oldukları düşüncesini desteklemektedir. Mahmut Usta yaptığı işin oldukça önemli olduğunu düşünmekte ve medeni toplum olabilmek için bireylerin yaptıkları işler sonucu takdir görmeleri gerektiği düşüncesini benimsemektedir.

II. III. AKIN BEY

Akın Bey, odak figür Cem'in babası olmakla birlikte Mahmut Usta'dan önce karşılaştığı baba figürüdür. Akın Bey ve Mahmut Usta karşılaştırması odak figür tarafından bir süre öne çıkarılsa da yapıtta belirgin olduğu üzere odak figürün Mahmut Usta'yı baba olarak kabul etmek istemesinin temel nedeni onu aşma isteğidir. Yapıtın giriş kısmında, odak figürün annesine, babasının yokluğunu hissettirmemeye çalışması, annesini dominant olmanın bir aracı olarak görmesinden kaynaklanmaktadır. Kişinin varlığı ve kendini ispatlayabilmesi için babaya ihtiyaç duyması gerçeği yapıtta şu şekilde yer almaktadır: *"Herkesin babası çoktur bu ülkede. Devlet baba, Allah baba, Paşa baba, Mafya babası... Burada kimse babasız yaşayamaz."* (Pamuk, 68) Kişinin üzerinde otorite kuracak bir varlığa olan gereksinimi "baba" sözcüğüne yüklenen anlamda kendini göstermektedir.

Yapıt boyunca odak figür her ne kadar babayı aşarak kendi kimliğini kanıtlamak istese de ona karşı sevgi ve ihtiyaç duygularını hissettiği de görülmektedir. Öyle ki yetişkin Cem, yapıt sonunda karşılaştığı Serhat isimli arkadaşının şu sözlerine cevap verememiştir: *"Babasız büyürsen alemin bir merkezi ve sınırı olduğunu anlamaz, her şeyi yapabileceğini sanırsın..."* dedi Serhat. *"Ama bir süre sonra ne yapacağını bilmez, dünyada bir mana, bir merkez bulmaya"*

çalışır, sana hayır diyecek birini aramaya başlarsın.” (Pamuk, 161) Benzer bir tutum içinde *“bir baban olduğuna inanıyorsan, onu görmeden bile kendini iyi hisseder, onun orda olduğunu, gelip seni şefkatle kucaklayacağını bilirsin.” (Pamuk, 168)* şeklinde düşüncelerini dile getirmiştir. Bu ise toplumlar ve özellikle Batı kültürüne sahip toplumlar bazında ele alındığında temel atılmadan ve gerekli alt yapı kurulmadan modernleşme çabaları içerisinde olunmasının her daim güvensizliğe ve tam anlamıyla gelişme sürecini tamamlayamama gibi durumlara yol açtığı bir göstergesidir.

III. DOĞU VE BATI KÜLTÜRLERİNİN BABA-OĞUL İLİŞKİSİNE YAKLAŞIMI

Yapıt boyunca temel alınan birey ve otorite kavramları, Doğu ve Batı kültürleri üzerinden modernleşme algısının yansıtılmasıyla ele alınmıştır. Bireylerin modernleşme anlayışının oluşmasında içinde buldukları kültürün ve kişisel deneyimlerinin önemli etkisi vardır. “Kırmızı Saçlı Kadın” isimli yapıt Doğu ve Batı medeniyetleri arasındaki temel farklılıklara her iki tarafı ayrı ayrı temsil eden geçmiş hikayelere yer vererek gönderme yapmaktadır.

Hatıraların bireylerin düşünce ve algı şeklinin oluşmasında önemli rol oynadığı yapıtta şu ifadelerle dile getirilmektedir: *“...eski masal ve efsanelerdeki şeyler en sonunda gelir başınıza. Ne kadar çok okur ve efsanelere ne kadar çok inanırsanız, o kadar çok gelir.” (Pamuk, 163)*

“Kişiliğimizin gücü yalnızca özgürlüğümüzden değil, tarihten ve hatıralardan da gelir”

(Pamuk, 170) Yapıtta Doğu’yu temsil eden yaklaşım odak figürün bulduğu “Şehname” isimli kitaptaki öyküdür. Hikâyede Sührab isimli karakter babası tarafından öldürülmektedir. Yapıtta “suçluluk” ve “suçsuzluk” kavramları Rüstem ile Sührab hikayesi üzerinden odak figürün karışık bir duygu durumu içerisinde kendini sorgulaması ve hikâye üzerinde sürekli düşünmek istemesi şeklinde yansımıştır. *“Doğu’dan gelen hikâyenin sonunda baba cezalandırılmıyor, biz okurlar üzülüyoruz yalnızca. Doğulu babayı kimse cezalandırmayacak mıydı?” (Pamuk, 112)*

Doğu ve batıyı temsil eden hikayeler yapıt boyunca süregelse de karısıyla çocuğu olmayan odak figür, yine karısıyla kurduğu şirkete Sührab ismini vermiştir. Cem, sembolik olarak kendisini,

çocuğu olmamasının acısını ülkesine yeni topraklar katarak unutmaya çalışan padişahlar gibi hissetmektedir. Modernleşmeye etki eden suçluluk ve suçsuzluk duyguları hem Batı hem de Doğu kültürüne sahip toplumlarda duygusal davranışları ön plana çıkararak aileye veya iktidar sahiplerine bağlılığın; milli duyarlılığın ve millete bağlılığın önüne geçmesiyle sonuçlanmaktadır:

“Her iki hikâyede de milli duyarlılık aslında çok önde olmadığı, aileye, krala, babaya, hanedana bağlılık, millete bağlılıktan daha önemli olduğu için bu ikilem vurgulanmıyordu. Ama babalarını ararken hem şehzade Oidipus hem de Sührab aslında ülkelerinin düşmanlarıyla iş birliği yapıyorlardı.” (Pamuk, 120)

Yapıtta Batı’yı ve Batı kültürünü temsil eden yaklaşım Oidipus hikayesidir. Doğu kültüründe oğlu öldürmek söz konusuysen Batı kültüründe babayı öldürmek ve sonunda onu aşmak söz konusudur. Batı kültüründe devlet işleri hemen hemen hiç babanın öldürülmesi ile ilişkilendirilmese de doğu kültüründe babanın oğlu öldürmesi devlet-otorite ilişkisine dayandırılır. Bu durum Batı’nın babayı önceden aşarak bireylerin daha başlangıçta özgürleştiğinin bir göstergesi olup modernleşme süreci ile sonucundaki farklılıkların bir kanıtıdır: *“Utanmaz erkekler beni korkutur. Çok vardır bizde bunlardan. Utanmazlık bulaşıcı olduğu için de bazen bu ülkede boğulacak gibi olurum.” (Pamuk, 178)*

Batı kültüründe bireyler kendilerini var etmek için tıpkı odak figür gibi kendine yeni bir baba bulma arayışı içerisinde olmaktadır. Fakat baba, batı kültüründe aile içerisinde sevgi ve bağlılık duyulan bireyden daha çok dominant olmanın bir aracı olarak görülmekte ve bireylerin kendilerini kanıtlayabilmeleri adına kullandıkları bir kavram olarak yapıtta ele alınmaktadır.

“Sen de kendine başka bir baba bul. Herkesin babası çoktur bu ülkede. Devlet baba, Allah baba, Paşa baba, Mafya babası... Burada kimse babasız yaşayamaz.” (Pamuk, 146)

Baba-oğul ve birey-otorite kavramlarının farklı kültürler üzerinden ele alınmasındaki temel farklılık ise Doğu kültüründe baba cezalandırılmazken, Batı kültüründe oğlun cezalandırılmasıdır. Bu durum Batı kültüründe bireylerin kendi seçimlerini yaparak baştan

özgür olduklarının veya özgürleştiklerinin bir göstergesidir. Tüm bunlara rağmen bireylerin kendilerine yeni babalar araması ve sonucunda bulmaları toplumlar bazında değerlendirildiğinde modernleşmeye olumlu yön vermemektedir. Bireylerin kendi güçlerini göstermek amacıyla hırslarının kurbanı olarak her daim baba arayışı içerisinde olmaları zayıf kişiliğin bir göstergesi olup birey olmayı engellemektedir:

“Modernliğin Fransız mucidi Jean- Jacques Rousseau bunu çok iyi bildiği için dört tane evladını modern olsunlar diye bile bile terk etmiş, onlara babalık etmemiştir. Rousseau çocuklarını merak bile etmemiş, bir kere de aramamıştır. Sen de beni modern olayım diye mi terk ettin? Öyleyse haklısın.” (Pamuk, 167)

Yapıttaki bu bölümden hareketle baba sahibi olmanın modernleşmekten uzak olmak anlamına geldiği görülmektedir. Çünkü baba kısıtlayıcı ve korumacı yapısıyla yenilikten uzak olmayı simgelemektedir. Ancak kişinin bu amaçla “baba”sını yok etmenin onu iyi bir birey yapmayacağı da yapıtın kurgusunda kendini gösteren en önemli gerçektir.

IV. SONUÇ

Orhan Pamuk’un “Kırmızı Saçlı Kadın” isimli yapıtı baba-oğul ile birey-otorite kavramlarını doğu ve batı kültürleri üzerinden o kültüre etki eden modernleşme ve o kültüre ait bireylerde oluşan farklı modernizm anlayışının okuyucuya yansıtılmasıyla ele alınmaktadır. Doğu kültürü ve batı kültürü her ne kadar birbirinden farklı özellikler gösterse de bireylerde oluşan modernleşme anlayışı ortaktır. Suçluluk ve suçsuzluk duyguları, yabancılaşma, takdir edilme ve birey-otorite kavramları hem Batı kültürü hem de Doğu kültürü ile yetişmiş insanın hayatında aynı etkilere sahip olup temel farklılık Batılı insanın cezalandırılırken Doğulu insanın bedel ödememesidir. Bu durum günümüzde bu iki kültür arasındaki farklılığın da bir sebebidir. Bunların yanı sıra bireylerin kişisel deneyimleri ile kültürlerin efsane ve tarihi yaşantıları günümüzde o toplumun modernleşmesine etki etmektedir.

Yapıtta odak figür ve temsil ettiği yaklaşım Batı kültürünü temsil etmektedir. Batı kültüründe babaya sahip olmak istenmesinin temel nedeni onu aşmak ve dominant olmaktır. Dolayısıyla iyi bir babaya sahip olmak kişiyi iyi bir insan yapabilir, fakat toplumlar ve modernleşme açısından değerlendirildiğinde iyi bir birey yapmamaktadır.

V. KAYNAKÇA

Pamuk, Orhan. Kırmızı Saçlı Kadın. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2016.

